



Рут, Эстер хэм Юнус китаплары

Мухаддес Китапты аударыў институты
2009

Рут, Эстер хэм Юнус китаплары

ISBN 978-5-93943-136-1

© Мухаддес Китапты аўдарыў институты,
2009

АЛҒЫ СӨЗ

Хұрметли оқыўшы!

Қолыңызда Ески келисимниң үш китабы: Рут, Эстер хәм Юнус китаплары тур. Ески Келисим Жаңа Келисим менен бирге Мухаддес Китапты курайды. Мухаддес Китап әсирлер даўамында дүньяда үлкен орын ийелеп келди. Бүгинги күнде де ол дүньядағы ең көп оқылатуғын китап болып қалды.

Рут, Эстер хәм Юнус китаплары адамлардың қай жерде жасап, қайсы тилде сөйлеўине қарамастан, хәмме ушын арналған китап болып табылады. Бул китаплар дәслепп әййемги еврей тилинде жазылған хәм әсирлер даўамында дүньядағы жүзлеген тиллерге аўдарылған. Мине, енди олар биринши мәрте қарақалпақ тилинде де баспадан шығып атыр. Өзбекстандағы Мухаддес Китап жәмийети хәм Мухаддес Китапты аўдарыў институты усы китапларды аўдарғанларға, редакторларға, сондай-ақ, қарақалпақ тилине басып шығарыў ушын жәрдем берген адамлардың хәммесине өз миннетдаршылығын билдиреди. Қарақалпақ халқы ушын да бул китапларды өз ана тилинде оқыўға мүмкиншилик туўылғанына куўанышлымыз.



Рут китабы

Китап хаққында мағлыұмат

Рут китабында бийлер дәуіріндеги (шама менен б. э. ш. 1380-1050) израиллы шаңарақтың өмир тәризи сүүретленеди. Бул шаңарақ соңын ала Израил халқы ушын жүдә әхмийетли болып қалады, өйткени Руттың шаўлықларының бири Даўыт Израилға патша болады.

Китаптағы екінши бас қахарман Нағыйма болып есапланады. Ол өз күйеуі хәм еки баласы менен Бейтлехемде жасайтуғын еди. Деген менен, зүрәәт болмай қалып, бул шаңарақ Моаб елине көшип кетеди. Нағыйманың күйеуі сол жерде қайтыс болады. Ал оның еки баласы моаблы қызларға үйленеди. Рут сол қызлардың бири еди.

Нағыйманың еки баласы Моабта қайтыс болғаннан кейин, ол Бейтлехемге қайтыұды шешеди.

Нағыйма еки келинине Моабта қалып, турмысқа шығыўды усыныс етеди. Бирақ Рут қалыўдан бас тартып, енеси менен бирге Бейтлехемге кетеди. Және де, китапта Руттың Боаз деген бай ағайинине қалай турмысқа шыққаны туўралы айтылады.

Нызам бойынша, моаблылардың Израил халқына қосылыўына рухсат етилмеген. Ал бул китапта Руттың Жаратқан Ийеге қалайынша толығы менен садық хәм исенимли болғаны, және де, Израил халқына қосылыўға рухсат етилгени хақында баян қылынады. Рут Нағыймаға былай дейди:

«Сен қай жерге барсаң, мен де сол жерге бараман, сен қай жерде болсаң, мен де сол жерде боламан. Сениң халқың мениң халқым, сениң Қудайың мениң Қудайым болады. Сен қай жерде дүньядан көз жумсаң, мен де сол жерде өлип, жерленемен. Егер де мен өлимнен басқа бир себеп пенен сеннен айырылсам, мени Жаратқан Ийе жазаласын».

(1:16-17)

**Элимелехтиң шанарағы менен
Моаб жерине көшип
барыуы**

1 ¹ Израилды бийлер басқарған дәуірде елде ашаршылық болды. Яхуданың Бейтлехем қаласынан бир адам хаялы хәм еки улы менен бирге бир қанша ўақыт жасап турыў ушын Моаб^a елине көшип кетти. ² Ол адамның аты Элимелех, хаялының аты Нағыйма, ұлларының атлары болса, Махлон хәм Кийлон еди. Эфратлы болған бул адамлар Яхуданың Бейтлехем қаласының турғынлары еди. Олар Моаб елине жетип келип, сол жерде жасап қалды.

³ Арадан бир қанша ўақыт өткеннен кейин, Нағыйманың күйеуі Элимелех қайтыс болды. Ол еки улы менен жесир болып қалды. ⁴ Оның еки улы моаблы қызларға үйленди: биринши келининиң аты Орпа, ал екинши келининиң аты Рут еди. Моабта жасағанына он жылдай болғанда, ⁵ Махлон да, Кийлон да бул дүньядан көз жумды. Солай етип, Нағыйма күйеуинен хәм еки улынан айырылып, жалғыз қалды.

^a 1:1 *Моаб* – Өли теңиздиң шығыс тәрeпинде жасайтуғын халық. Олар Израил халқының душпаны еди.

**Нағыйма менен Руттың
Бейтлехемге қайтыуы**

⁶Моаб елинде жүрген Нағыйма: «Жаратқан Ийе Өз халқына нәзерин түсірип, оларға нан берди», – деген гәпти еситип, келинлери менен бирге өз елине қайтыуға бел байлады. ⁷Олар жасаған жерин – Моаб елин таслап, Яхудаға қарай жолға шықты.

⁸Жолда киятырып, Нағыйма келинлерине:

– Барыңлар, екеуиңиз де төркиниңизге қайтыңлар. Сизлер мархұм күйеулериңизге хәм маған қандай жақсылық қылған болсаңыз, Жаратқан Ийе де сизлерге сондай жақсылық қайтарсын. ⁹Жаратқан Ийе сизлердің хәр бириңизге күйеу берип, үйли-жайлы болып кеткейсиз! – деп, олардың бетлеринен сүйди. Бірақ олар зар жыласып:

¹⁰ – Яқ, бизлер сениң менен бирге сениң халқыңа баражақпыз, – деди.

¹¹Сонда Нағыйма келинлерине былай деди:

– Қызларым, үйлериңизге қайтыңлар! Мениң менен кеткениңизден не пайда? Сизлерге күйеу болғандай, құрсағымда балам бар ма еди?^a ¹²Барыңлар, кейниңизге

^a 1:11 *Сизлерге күйеу болғандай, құрсағымда балам бар ма еди?* – Муўсаның Нызамы бойынша адам перзентсиз өлген болса, онда оның аға-иниси ямаса жүдә жақын ағайини мархұмның

қайтыңлар, қызларым! Мен енди қартайдым, күйеуіге шыға алмайман. Егер де мен еле де үміт қылсам болады, деп усы түни күйеуім менен қосылып уллар туўсам да, ¹³ олар ержеткенше сизлер күтип отырар ма едиңиз? Соларға қарап, турмысқа шықпай жүрер ме едиңиз? Яқ, қызларым, Жаратқан Ийе мени соншама бахытсызлықларға дуўшар етти. Мениң қайғы-хәсиретим сизлердикинен де күшлирек.

¹⁴ Келинлер және зар жыласты. Ақыры Орпа енеси менен сүйисип хошласты. Ал Рут болса енесинен айырылғысы келмей, оның менен бирге қалды.

¹⁵ Нағыйма Рутқа:

— Мине, абысының өз халқына хәм өз қудайына^а қайтып баратыр. Сен де оның изине ерип кете бер! — деди.

¹⁶ Бирақ Рут былай деди:

— Сени таслап кетиўге мени мәжбүр етпе! Сен қай жерге барсаң, мен де сол жерге бараман, сен қай жерде болсаң, мен де сол жерде боламан. Сениң халқың мениң халқым, сениң Қудайың мениң Қудайым болады. ¹⁷ Сен қай жерде дүньядан көз жумсаң, мен де сол жерде өлип, жерленемен. Егер де мен өлимнен баска бир себеп пенен сеннен айырылсам, мени Жаратқан Ийе жазаласын.

нәсилин даўам еттириў ушын, оның жесир хаялына үйлениўи шәрт болған.

^{а 1:15} *Өз қудайына* — моаблылар бутларға сыйынатуғын еди.

¹⁸ Нағыйма Руттың өзи менен бирге кетиўге қатаң қарар еткенін көріп, оны қайтып үгітлемеди.

¹⁹ Сөйтип екеуі Бейтлехемге қарай жүріп кетти. Олар Бейтлехемге жетип келгенде, барлық қала халқы жанланып кетип, хаяллар:

– Хаў, бул Нағыйма емес пе? – дести.

²⁰ Нағыйма оларға былай деди:

– Мени енди Нағыйма^a деп емес, ал Мара^b деп атаңлар. Себеби құдирети күшли Қудай мениң басыма көп қайғы-хәсирет салды. ²¹ Бул жерден кеткенімде мен хәммесине ийе едим, бірақ Жаратқан Ийе мени қуры қол қайтарды. Неге мени Нағыйма деп атап атырсызлар? Құдирети күшли Қудай мени азап-ақыретлерге дуўшар қылып, бахытсыз етти-ғо.

²² Солай етип, Нағыйма келини болған моаблы Рут пенен бирге Моаб елинен қайтты. Олар Бейтлехемге келген ўақытта арпа орағы басланған еди.

Рут хәм Боаздың ушырасыўы

2 ¹ Нағыйманың күйеуі Элимелехтиң Боаз деген тий-релес ағайини бар еди. Ол абырайлы хәм бай адам еди. ² Бир күни моаблы Рут Нағыймаға:

^a 1:20 *Нағыйма* – «жағымлы» дегенди билдиреди.

^b 1:20 *Мара* – «ашшы, қайғы» дегенди билдиреди.

– Мен атызға барайын. Мийримли биреўди ушыратсам, соның атызынан масақ терип келейин^a, – деди.

– Яқшы, қызым, бара ғой, – деди Нағыйма.

³ Рут атызға барды да, орақшылардың изинен жүріп, масақ тере баслады. Бул егислик майдан Элиме-лехтиң тийрелес ағайини Боаздың меншик жери болып шықты.

⁴ Сол ўақытта Бейтлехемнен Боаз келип, орақшыларға:

– Ҳарманлар, Жаратқан Ийе сизлерге күш-қуўат берсин! – деди.

Орақшылар оған:

– Бар болың, сизди Жаратқан Ийе жарылқасын! – деди.

⁵ Боаз олардың басқарыўшысынан:

– Бул жас келиншек ким? – деп сорады.

⁶ Орақшылардың басқарыўшысы былай деп жуўап берди:

– Бул Моаб елинен Нағыйма менен бирге келген моаблы жас келиншек. ⁷ Ол маған: «Орақшылардың изинен жүріп, баўлардың арасына түскен масақты териўиме рухсат етиң», – деген еди. Шертекте азғантай ғана

^a 2:2 *Масақ терип келейин* – Муўсаның Нызамы бойынша кәмбағаллардың терип алыўы ушын, шашылған масақлар атызда қалдырылған.

дем алғаны болмаса, ерте азаннан усы ўақытқа дейин тынбай атызда ислеп атыр.

⁸ Боаз Рутқа қарап:

– Қызым, сөзіме кулақ сал. Масақ териў ушын басқа атызға бармай-ақ қой. Усы жерде, мениң хызметши қызларымның қасында жүрип, тере бер. ⁹ Орақшылар қайсы атызды ораса, нәзериң сол жерде болып, қызлардың кейнинен жүре бер. Жигитлерге саған тиймеўге буйрық бердим. Егер шөллесен барып, жигитлер толтырып қойған ыдыстан суў ише бер, – деди.

¹⁰ Рут Боаздың алдында ет-бетинен жығылып, тәжим етти де:

– Мен бир жат жерли адам болсам да, неге сиз маған нәзер аўдарып, мийримлилик көрсетип атырсыз? – деди.

¹¹ Боаз оған былай деп жуўап берди:

– Күйеўиң қайтыс болғаннан кейин, енеңе нелерди ислегениңнің хәммесин еситтим. Сен ата-ананды хәм өз ўатаныңды таслап, бурын өзиң танымаған халық арасына жасаўға келдиң. ¹² Бул жақсы ислериң Жаратқан Ийеден қайтсын! Сен Израилдың Қудай Ийесиниң қолы астынан пана излеген екенсең, Оның Өзи сени мол-мол етип сыйлықласын.

¹³ Сонда Рут:

– Ендигиден былай да, маған деген мийрим-шәпәәт-иңиз таўсылмасын, мырзам! Мен сизиң шорыларыңыз-

дың бирине де арзымайман. Бирақ сиз мендей қулыңызға жубаныш бердиңиз хәм жыллы сөйлединиз, – деди.

¹⁴Түслик ўақты келгенде, Боаз оған:

– Берман кел, наннан алып, сирке суўына батырып же, – деди.

Рут орақшылардың жанына барып отырды. Боаз оған қуўырмаштан узатты. Рут жеп тойып алды хәм жегенинен аўыстырып алып қойды.

¹⁵Соннан кейин Рут масақ териў ушын орнынан турып кеткенде, Боаз жигитлерге былай деп буйырды: «Рут баўлар қасынан да масақ тере берсин, оны қапа қылыўшы болмаңлар. ¹⁶Хәттеки, оған дәстелерден шашып қалдырып кетинлер. Ол терип алсын, оның кеўлине тиймеңлер».

¹⁷Солай етип, Рут кешке дейин атызда масақ терди хәм тергенлерин түйип суўырғанда, бир эфаға шамалас бийдай алды^a. ¹⁸Рут дәнди көтерип қалаға қарай жүрип кетти. Ол терип келген дәннин енесине көрсетти хәм түсте өзи жеген азығынан аўыстырып қалдырғанын оған берди. ¹⁹Енеси Рутқа:

– Бүгин қай жерде масақ тердиң, қай жерде иследиң? Саған нәзерин аўдарған адамды Қудай жарылқасын! – деди.

^a 2:17 *Бир эфа* – шама менен 22 литр.

Рут кимнің атызында жұмыс ислегенин енесине айтып:

– Бүгін мен ислеген егислик жердің ийеси Боаз деген адам, – деди.

²⁰ Нағыйма келинине:

– Тирилерден хәм мархумлардан^а Өз мийрим-шөпәэтин аямаған Жаратқан Ийе сол адамды жарылқасын, – деди. Нағыйма және дауам етип: – Ол киси бизлерге жақын адам, әменгерлеримиздің бири болады, – деди.

²¹ Моаблы Рут былай деди:

– Аўа, хәттеки, ол маған: «Хызметшилерим жыһын-терим ислерин тамамлағанша, олар менен бирге жүре бер», – деген еди.

²² Нағыйма келини Рутқа:

– Жүдә жақсы, қызым, сол адамның хызметши қызлары менен бирге жүре бергениң жақсырақ. Басқаның атызына барсаң, саған азар бериўи мүмкин, – деди.

²³ Солай етип, Рут арпа хәм бийдай орағының ақырына дейин Боаздың хызметши қызларынан айырылмады. Ол масақ терип, енеси менен бирге жасай берди.

^а 2:20 *Мархумлар* – Нағыйма өлген күйеўин хәм еки улын нәзерде тутып атыр.

Руттың Боазға өз өғинишин билдириуі

3 ¹ Бир күни қәйин енеси Нағыйма Рутқа былай деди:

– Қызым, өзиңе жақсы болыуы ушын, сениң үй-ли-жайлы болып кетиуіне мен жәрдем бериуім керек емес пе екен? ² Айтпақшы, сен өзин хызметшилери менен бирге жұмыс ислеген сол Боаз бизлердин жақын ағайинимиз-ғо. Минекей, бүгин түнде ол қырманда арпасын сууырады. ³ Енди сен жууынып, үстиңе әтир сеуіп, шырайлы кийиминди кийип ал, соннан кейин қырманға бар. Бирақ Боаз қашан ишип-жеп болмағанша, оған көринбе. ⁴ Ол уйыклауға жатқанда, жатқан жайын билип ал. Соннан кейин бар да, оның аяқ уш бетин ашып, сол жерде жат^а. Ол саған не ислеуің кереклигин өзи айтады.

⁵ Рут енесине:

– Маған айтқанларыңның хәммесин орынлайман, – деди.

⁶ Соннан кейин Рут қырман басына барып, енесинің тапсырғанларының хәммесин орынлады. ⁷ Боаз ишип-жеп, кеули көтерилди хәм гүдинің қасына

^{а 3:4} *Аяқ уш бетин ашып, сол жерде жат* – Рут бул ис-хәрекеті арқалы өзинің ғамхоршыға мүтәж екенін хәм Боазға турмысқа шығыу кәлеуі барлығын билдире алатуғын еди.

барып, уйыклаўға жатты. Рут әстен сездирмей келди де, оның аяқ уш бетин ашыңқырап жатты.

⁸Түннің ортасында Боаз шоршып оянып кетти. Ол бурылып карап, аяқ уш бетинде бир хаялдың жатырғанын көрди хәм оннан:

⁹ – Сен кимсең? – деп сорады.

Рут оған:

– Мен сизиң шорыңыз Рутпан. Шорыңызды өз пананызға алсаңыз, себеби сиз әменгеримиз бола-сыз, – деди.

¹⁰ Боаз оған былай деди:

– Қызым, сени Жаратқан Ийе жарылқасын! Сениң бул соңғы жақсылығың алдыңғысынан да уллы. Себеби сен я кәмбағал болсын, я бай болсын, жас жигитлер арасынан өзиңе күйеу ізлемедиң. ¹¹ Енди кәуәтерленбе, қызым. Айтқанларыңның хәммесин орынлайман. Пүткил қала халқы сениң адамгершиликли хаял екенинди биледи. ¹² Мениң сизлерге әменгер екенлигим дурыс, бирақ меннен де жақынырақ әменгериниз бар. ¹³ Бүгин түнде усы жерде қонып қал. Ертең азанда сол ағайиниң әменгерлик ұазыйпасын орынлаўға ыразы болса, онда жүдә жақсы. Егер де ол әменгерлик ұазыйпасын орынлаўды қәлемесе, тири Жаратқан Ийе хақы ант ишемен, бул ұазыйпаны мен орынлайман. Енди таңға дейин жата тур.

¹⁴Солай етип, Рут Боаздың аяқ уш бетинде таң атқанша жатып қалды. Бірақ ол таң саз беріп, адамлар бир-бирин танымайтуғын ұақытта турды. Өйткени Боаз: «Қырманға хаял адамның келгенин хеш ким билмесин», – деген еди.

¹⁵Боаз Рутқа:

– Жаўлығыңды жайып, услап тур, – деди.

Рут жаўлығын жайып, услап турды. Боаз жаўлыққа алты өлшем^а арпаны өлшеп салып, ийнине арқалатып жиберди. Кейин өзи де қалаға қарай жүріп кетти.

¹⁶Рут үйине қайтып келгенде, енеси оннан:

– Қызым, не болды? – деп сорады.

Рут өзине Боаздың не ислегенинің хәммесин айтты берди. ¹⁷Соңынан Рут: «Ол маған: „Қәйин енеңнің алдына қуры қол барма“, – деп мына алты өлшем арпаны беріп жиберди», – деди.

¹⁸Енеси оған:

– Қызым, усы истиң ақыры не болатуғынын билгенинше күтип тур. Себеби ол адам бул исти бүгин ақырына жеткермегенше тыным таппайды, – деди.

^а 3:15 *Алты өлшем арпа* – еврейшеде сөзбе-сөз: «алты арпа» болып, оның муғдары анық емес.

Боаздың Рутқа үйленіуі

4 ¹Боаз қала дәрұазасының жанына^a барып отырды. Қараса, өзи айтқан әменгери қасынан өтип баратыр екен. Боаз оны шақырып: «Туұысқаным, берман келип, мына жерге отыр», – деди. Сол адам келип отырды. ²Соңынан Боаз қала ақсақалларынан он адамды жыйнап алып, оларға: «Келиңдер, сизлер де усы жерде отырыңлар!» – деди. Олар келип отырды. ³Сонда Боаз сол әменгерге былай деди:

– Моаб елинен қайтып келген Нағыйма ағайинимиз Элимелехке тийисли жер үлесин сатпақшы. ⁴Мен саған мынаны мәлим етпекшимен: усы жерде отырғанлар хәм халқымның ақсақаллары алдында сен сол жерди сатып ал. Егер сен әменгерлик ұазыйпасын орынламақшы болсаң, орынла. Егер де орынлаўды қәлемесең, онда маған айт, мен билейин. Себеби бул ұазыйпаны орынлаў биринши гезекте сениң мойныңда. Ал сеннен кейинги нәўбет меники.

Сол адам:

– Мен әменгерлик ұазыйпамды орынлайман, – деди.

⁵Боаз оған:

^a ^{4:1} *Қала дәрұазасының жанына* – әййемги Израилда ақсақаллар хәм абырайлы адамлар қала дәрұазасы жанында хәр түрли мәселелерди көрип шығатуғын хәм оларды шешетуғын еди.

– Егер сен Нағыймадан жерди сатып алатуғын болсаң, онда мархумның мүлкін өз атында қалдырыуың ушын, оның моаблы жесир хаялы Рутты да хаяллыққа алыуың керек, – деди.

⁶ Сол әменгери Боазға:

– Олай болса, мен әменгерлик ұазыйпамды орынлай алмайман. Себеби өз мүлкимди жоғалтып алыуым мүмкин^а. Жақсысы, бул ұазыйпаны сен орынла, өйткені мен орынлай алмайман, – деди.

⁷ Әйемги Израилда мынадай дәстүр бар еди: егер биреу әменгерлик ұазыйпасын орынлайтуғын ямаса мал-мүлкін алыс-берис қылатуғын болса, онда буның дәлили сыпатында биреуі аяқ кийимин шешип, екіншисине беретуғын еди. Мине, бул Израилда тастыйықланған гүуалықтың орнын басатуғын еди.

⁸ Солай етип, сол әменгер Боазға:

– Өзиң сатып ала бер, – деди де, аяқ кийимин шешип, оған берди.

⁹ Боаз ақсақалларға хәм барлық халыққа қарап былай деди:

– Бүгін сизлер мынаған гүуасызлар: мен Нағыймадан мархум Элимелех, Килйон хәм де Махлонның

^а ^{4:6} *Өз мүлкимди жоғалтып алыуым мүмкин* – әйемги Израилдағы нызам бойынша Руттан тууылған бала сол жақын ағайини сатып алған жерге мийрасхор болатуғын еди.

барлық мүлкін сатып алып атырман. ¹⁰ Және де, мен мархұмның мүлкін өз атында қалдырыу ұшын, Махлонның жесири, моаблы Рутты хаяллыққа аламан. Мархұмның туысқанлары арасында хәм өзи жасаған қалада аты өшпесин. Бүгин сизлер усыған гүәсызлар.

¹¹ Дәрұаза жанында болған пүткил халық хәм ақсақаллар:

– Бизлер гүәамыз. Сениң үйиңе киретуғын хаялды Жаратқан Ийе Израил халқының еки түпки анасы Рахила хәм Леадай^a қылғай. Эфратада^b байлықлар ийеси болғайсаң, Бейтлехемде атың уллы болғай. ¹² Жаратқан Ийениң усы жас хаялдан саған беретуғын балалары арқалы сениң урпағың Тамараның Яхудаға^c туыып берген улы Перестиң^d урпағындай болғай, – деди.

^a 4:11 *Рахила хәм Леа* – Ибрайымның ақлығы Яқыптың хаяллары еди.

^b 4:11 *Эфрата* – Бейтлехемниң ямаса оның дөгерек этирапындағы жердиң аты (1:2 ка қараң).

^c 4:12 *Яхуда* – Яқыптың Леадан тууылған улы.

^d 4:12 *Перес* – Ибрайымның шаулығы. Оның урпағы жүдә көп санлы болды.

Даўыт патшаның шежиреси

¹³ Солай етип, Боаз Рутты хаяллыққа алып, оған үйленди. Боаз Рут пенен қосылды хәм Жаратқан Ийе Руттың қурсағына бала берип, ол ул туўды.

¹⁴ Хаяллар Нағыймаға: «Жаратқан Ийеге алғыслар болсын! Ол бүгин сени әменгерсиз қалдырмады. Баланың аты Израилда даңқ-атаққа ийе болсын! ¹⁵ Ол сениң өмиринди жанартады, қартайғанда бағыўшың болады. Себеби оны сени жақсы көретуғын келиниң туўып берди. Усы келиниң сениң ушын жети улдан да артығырақ», – деди.

¹⁶ Нағыйма баланы қолына алып, баўырына басты хәм өзи бағып тәрбиялады. ¹⁷ Қоңсы хаяллар: «Нағыйма уллы болды», – деп, балаға ат қойып, оны Обид деп атады. Обид Ишайдың әкеси, Ишай Даўыттың әкеси болды.

¹⁸ Перестин шежиреси мынадай:

Перестен Хесрон туўылды,

¹⁹ Хесроннан Рам туўылды,

Рамнан Амминадаб туўылды,

²⁰ Амминадабтан Нахшон туўылды,

Нахшоннан Салмон туўылды,

²¹ Салмоннан Боаз туўылды,

Боаздан Обид туўылды,

²² Обидтен Ишай туўылды,

Ишайдан Даўыт туўылды.



Эстер китабы

Китап хаққында мағлыұмат

Эстер хаққындағы ўақыя Персия патшасының қысқы сарайында, Суза қорған қаласында болып өтеди. Персия патшасы өзиниң хаялын, яғный ханбийке Ўаштиди қуўып жибергеннен соң, оның орнына Эстер атлы еврей қызын хаяллыққа алады. Эстер жетим болып, әкесиниң туўысқаны Мордохайдың қолында тәрбияланады. Мордохай патша сарайында хызмет ететуғын еди. Ол Эстерге өзиниң еврей екенлиги хаққында хеш кимге айтпаўды буйырған еди. Эстер де оған бойсынып, бул туўралы аўыз ашпайды.

Патшаның Хаман деген бас ўәзири бар еди. Ол еврейлерди жек көретуғын еди. Хаман патшаны алдап, пүткіл еврейлерди қырып таслаў ушын рухсат алады. Китапта Эстердиң өз өмирин кәўип

астына қойып, еврейлердің өмирин қалайынша сақлап қалғанлығы туұралы сөз етиледі.

Кейинирек Мордохай хәм Эстер хәмме еврейлерге хат жазып, онда өзлериниң қалай аман қалғанын еслеп турыў ушын, хәр жылы Пурим байрамын байрамлаўды буйырады.

Эстер китабында Қудай сөзи тилге алынбайды. Бирақ Қудайдың Эстерди ханбийке етип қойыўы арқалы, Өз халқын қалайынша қутқарғаны туұралы айтылады. Мордохай Эстерге былай деген еди:

«Ким биледи, бәлким, усындай күнлер ушын сен ханбийке болыў мәртебесине ерискен шығарсаң».

(4:14)

Ахашүероштың зыяпатлары

1 ¹Бул ўақыя патша Ахашүероштың^a дәўиринде болған еди. Ахашүерош Хиндистаннан Эфиопияға^b

^a ^{1:1}*Ахашүерош* – илимпазлардың көпшилиги оның грек тарихый дереклериндеги Ксеркс I (б. э. ш. 485-464) екенлигине исенеди.

^b ^{1:1}*Эфиопия* – еврейше Куш. Бул ел Мысырдың қубласында болып, хәзирги Эфиопия хәм Судан мәмлекетлериниң бир бөлимін өз ишине алатуғын еди.

шекем созылған бир жүз жигирма жети ўәлаяттың үстинен патшалық ететуғын еди. ²Сол ўақытта патша Ахашўерош Суза қорған қаласындағы тахтына отырып, ел басқарды. ³Ол патшалығының үшінши жылында өзиниң барлық беклери хәм хызметшилери ушын зыяпат берди. Персия хәм Мидия әскербасылары, ақсүйеклер хәм бир жүз жигирма жети ўәлаяттың басшылары оның алдына келди. ⁴Көп күнлер, яғный бир жүз сексен күн даўамында Ахашўерош өз патшалығының шексиз байлығын, уллылығының сулуўлығын хәм салтанатын көрсетти.

⁵Сол күнлер тамам болғаннан кейин, патша Суза қаласындағы халықтың үлкен-кишисине арнап, өз сарайының бағ хәўлисінде жети күн зыяпат берди. ⁶Хәўлиниң мәрмер бағаналарына орнатылған гүмис халқаларға шым қызыл хәм зығыр арқанлар менен байланған ақ хәм көк реңли гезлемелер илдирилген еди. Мәрмер хәм хәр түрли рендеги таслар төселген хәўлиде алтын хәм гүмис орынлықлар орнатылған еди. ⁷Шараплар бир-биринен айрықша болған хәр түрли алтын ыдысларда берилди. Патшаның байлығына жараса, оның шарабы да мол болды. ⁸Патшаның буйрығы бойынша, хеш ким қонақларды шарап ишиўге мәжбүрлемеди. Себеби патша сарай хызметшилерине хәр бир қонақтың тилегин орынлаўды буйырған еди.

Ханбийке Ўаштийдин тажынан айырылыўы

⁹ Сол ўақытта ханбийке Ўаштий де патша Ахашўе-роштың сарайында хаяллар ушын зыяпат берип атырған еди.

¹⁰ Жетинши күни шарап ишип кеўли көтерилген патша өзиниң Мехуман, Бизта, Харбона, Бигта, Абагта, Зетар хәм Каркас атлы жети ақтасына^a ¹¹ ханбийке Ўаштийге таж кийдирип, алдына алып келиўди буйырды. Патша халыққа хәм беклерге оның қаншелли гөззал экенин көрсетпекши болды. Себеби ханбийке Ўаштий жүдә сулыў еди.

¹² Бирақ ханбийке Ўаштий ақталардың патшадан әкелген буйрығын орынлаўдан бас тартып, келиўди қәлемеди. Патшаның буған қатты ашыўы келип, ғәзеби қайнап кетти.

¹³ Патша заманның бағытын билетуғын данышпан адамлар менен сөйлести. Өйткени ол өз ислерин нызам хәм қағыйдаларды билетуғынлардың хәммеси менен кенесип ислейтуғын еди. ¹⁴ Сол ўақытта патшаның жақынлары болған Каршена, Шетар, Адмата, Таршиш, Мерес, Марсена хәм Мемухан атлы Персия хәм Мидияның жети ўәзири бар еди. Патшалықта

^a 1:10 *Ақта* – пишилген адам. Бундай адам көбинесе патшалар сарайында жоқары лаўазымларда ислейтуғын болған.

жоқары мәртебеге ийе болған усы адамлар патша менен жүзбе-жүз көресе алатуғын еди. ¹⁵ Патша олардан:

– Мениң ақталарым арқалы айтқан буйрығымды орынламағаны ушын, нызам бойынша ханбийке Ыаштийге не ислеў керек? – деп сорады.

¹⁶ Сонда патша хәм ўәзирлердиң алдында Мемухан былай деп жуўап берди:

– Ханбийке Ыаштий тек патшаға қарсы емес, ал барлық беклерге хәм патшаның қолы астындағы пүткил ўәлаятлардағы халықлардың хәммесине қарсы айып иследи. ¹⁷ Себеби ханбийкениң ислеген иси туўралы хәмме хаяллар еситкенде: «Патша Ахашўерош ханбийке Ыаштийді алдына алып келиўди буйырғанда, ханбийке бармапты», – деп айтып жүреди хәм күйеўлерин менсинбей қояды. ¹⁸ Бүгин ханбийкениң усы иси туўралы еситкен Персия хәм Мидия ақсүйеклериниң хаяллары да өз күйеўлерине сондай қатнаста болады хәм ортадағы менсинбеўшиликлер менен кеўил қалыспақлардың шеги болмайды. ¹⁹ Егер патшамыз мақул көрсе: «Ыаштий енди патша Ахашўероштың алдына келмесин, хәм оның ханбийке деген абырайы оннан гөре жақсырағына берилсин», – деген пәрман шығарсын. Бул пәрман Персия хәм Мидияның хеш қашан өзгертилмейтуғын нызамларына қосымша етип жазып қойылсын. ²⁰ Патшалықтың үлкен болыўына қарамас-тан, патшаның бул пәрманы пүткил патшалықтың

хәмме жерине жетип барғанда, бай хәм кәмбағал хаяллардың хәммеси өз күйеўлерин хұрмет ететуғын болады.

²¹ Бул гәп патшаға да, ўәзирлерге де макул түсти. Патша Мемуханның айтқанындай иследи. ²² Ол өз қолы астындағы барлық ўәлаятларға хат жиберди. Хат хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде жазылған болып, онда: «Хәр бир еркек өз үйиниң хожайыны болсын хәм өз ана тилинде сөйлесин», – деп жазылған еди.

Эстердиң ханбийке болыўы

2¹ Патша Ахашўероштың ашыўы басылғаннан кейин, ол Ўаштийди, оның ислеген исин хәм оған қарсы шығарылған хұкимди есине түсирди. ² Патшаның арнаўлы хызметшилери: «Патшамыз ушын жас, сулыў хәм пәк қызлар изленсин. ³ Буның ушын патшаның қолы астындағы барлық ўәлаятларда бақлаўшылар тайынлансын. Олар жас, сулыў хәм пәк қызларды Суза қаласындағы хаял-қызлар сарайына жыйнатып, патшаның хаялларына қарайтуғын ақтасы Хегайдың қараўына тапсырсын хәм оларға ийисли затлар менен пардоз берилсин. ⁴ Патшамызға унаған қыз Ўаштийдиң орнына ханбийке болсын», – деди. Бул гәп патшаға макул болды хәм ол солай иследи.

⁵Суза қаласында Бенямин урыуынан болған Мордохай деген бір яхудий жасайтуғын еди. Ол Яир деген адамның улы болып, Яир Шимейдің, ал Шимей Киштиң улы еди. ⁶Киш Яхуда патшасы Ехония менен бірге Вавилон патшасы Набуходоносор тәрәпинен Ерусалимнен сүргин етилип алып келингенлердің бири еди. ⁷Мордохайға әкеси жағынан тууысқан болған Хадасса атлы бір қыз бар еди. Басқа аты Эстер болған Хадасса ата-анасынан жетим қалғаннан соң, Мордохай оны асырап алып, тәрбиялады. Қыз қәдди-қәўмети келискен, сулыу еди.

⁸Патшаның буйрығы менен пәрманы жәрияланғаннан соң, көп қызлар Суза қаласына әкелинип, хаял-қызлар үшін жууапкер болған Хегайдың қарауына тапсырылды. Патша сарайына әкелинген қызлардың ишинде Эстер де бар еди. ⁹Хегай Эстерди унатты хәм оған кеули толды. Ол Эстерге пардозланыуы үшін керекли затларды хәм оған арналған азық-ауқатларды бериуге асықты. Оған хызмет етиу үшін патша сарайынан сайланған жети кызды белгиледи. Эстерди хәм оның қәнизеклерин хаял-қызлар сарайының ең жақсы бөлмесине жайластырды.

¹⁰Эстер өз халқы хәм өз ата-теги хаққында ашық айтпады. Себеби Мордохай оған бул тууралы ауыз ашпауды буйырған еди. ¹¹Мордохай хәр күни Эстердің аухалынан хабар алыу үшін хәм оған не болып атырғанын

билиў ушын ҳаял-қызлар сарайының хәўлиси этирапында жүретуғын еди.

¹² Патша Ахашўероштың алдына кириў гезеги келгенше, хәр бир жас қызға он еки ай даўамында пардоз берилетуғын еди. Қызлар ушын шығарылған қағыйда усундай болып, оларға алты ай мирра майы^а, алты ай этир майлары хәм косметикалық затлар жағылатуғын еди. ¹³ Соңынан қыз патшаның алдына киретуғын еди. Қыз патша сарайына кирер алдынан хаяллар сарайынан нени алыўды қәлесе, оған хәммеси берилетуғын еди. ¹⁴ Кеште патшаның бөлмесине кирген қыз ертеңине азанда патшаның тоқалларына қарайтуғын ақтасы Шаашгаздың бақлаўы астындағы екінши хаяллар сарайына қайтатуғын еди. Патшаға унамаған хәм аты айтып шақырылмаған қыз патшаның жанына қайтып кире алмайтуғын еди.

¹⁵ Патшаның бөлмесине кириў гезеги Мордохайдың асырап алған қызына, яғный оның ағасы Абихайылдың қызы Эстерге келгенде, ол патшаның хаялларын қараўыллайтуғын ақтасы Хегайдың айтқанларын ғана алды хәм басқа хеш нәрсе сорамады. Эстер өзін көрген хәр бир адамның кеўлине унап қалды. ¹⁶ Солай етип, Ахашўероштың патшалық етиўиниң жетинши

^а 2:12 *Мирра майы* – қандай да бир теректиң ширесинен алынып, қайта ислеп таярланған хош ийисли май.

жылының оныншы айы, Тебет айында^a Эстер патша Ахашүероштың сарайына апарылды.

¹⁷ Патша Эстерди басқа қызлардан гөре көбірек жақсы көріп қалып, оған кеўли толды хәм Эстерди басқа хаял-қызларға карағанда көбірек унатты. Ахашүерош Эстердин басына таж кийдирип, оны Ыаштийдин орнына ханбийке етип қойды. ¹⁸ Соңынан патша барлық үезирлери хәм хызметшилери ушын Эстердин хұрметине үлкен зыпат берди. Ол ўәлаятларға байрам жәрия етти хәм патшаларға ылайық сақыйлық пенен саўғалар үлестирди.

Мордохайдың патшаның өмирин сақлап қалыўы

¹⁹ Қызлар екинши рет жыйналғанда, Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырған еди. ²⁰ Эстер Мордохайдың буйрығы бойынша өзиниң ата-теги хәм халқы хаққында еле хеш нәрсе айтпаған еди. Эстер Мордохайдың тәрбиясында болған ўақтында оған қалай бойсынатуғын болса, хәзир де солай бойсынатуғын еди.

²¹ Сол күнлери Мордохай сарайда өз хызметин атқарып отырғанда, дәрўаза сақшылары болған Бигтан хәм

^a 2:16 *Тебет айы* – шама менен декабрьдин ортасынан январьдың ортасына шекемги ўақыт.

Тереш деген еки ақта патша Ахашёерошқа ашыўланып, оны өлтириўди режелестирди. ²²Мордохай бул исти билгенде, патшаның ҳаялы Эстерге хабарлады. Эстер оны Мордохайдың атынан патшаға жеткизди. ²³Бул ўақыя тексерилип, дурыс деп табылды хәм еки сақшы да дарға асылды. Кейин бул ўақыя жылнама китабына патшаның көз алдында жазып қойылды.

Хаманның яхудийлерди жок кылыўды ойлаўы

3 ¹Бул ўақыядан кейин, патша Ахашёерош Агаг^а әўладынан болған Хаммедата улы Хаманды жоқары лаўазымға тайынлап, оның мәртебесин көтерди. Оны барлық ўәзирлерден де жоқары бийликке ийе кылды. ²Патшаның буйрығы бойынша, патша сарайындағы хызметшилердиң хәммеси Хаманға тәжим етип, жерге дейин ийилетуғын еди. Бирақ Мордохай оған тәжим етпеди де, жерге дейин ийилмеди де. ³Патша сарайындағы хызметшилер Мордохайдан: «Сен не ушын патшаның буйрығына бойсынбай атырсаң?» — деп сорады. ⁴Олар бул сөзди хәр күни қайталаса да, Мордохай оларды тыңламады. Сонлықтан олар буны Хаманға жеткизди. Себеби Мордохай оларға өзинин

^а 3:1 *Агаг* — амалеклердиң патшасы болып, амалеклер әзелден-ақ еврейлердиң душпаны еди.

яхудий екенін айтқан еді хәм олар Мордохайдың усылай ислеўди даўам ететуғынын ямаса етпейтуғынын көргиси келди.

⁵Хаман Мордохайдың өзине тәжим етип, жерге дейин ийилмегенин көргенде, ашыўдан түтеп кететуғын еди. ⁶Хаман Мордохайдың тек бир өзін өлтириўди ғана ойлап қоймай, Мордохайдың қайсы халықтан екенін билгенликтен, Ахашўероштың пүткил патшалығындағы барлық яхудийлерди, яғный Мордохайдың пүткил халқын қырып таслаўға қарар етти.

⁷Ахашўероштың патшалығының он екінши жылының биринши айында, Нисан айында^a бул исти әмелге асыратуғын күн хәм айды белгилеў ушын, Хаманның алдында пур^b, яғный шек тасланды. Шек он екінши айға, Адар айына^c түсти.

⁸Соңынан Хаман патша Ахашўерошка былай деди:

– Патшалығыңыздағы барлық ўәлаятлардағы халықлар арасына жайылып, тарап кеткен бир халық бар. Олардың нызамлары басқа барлық халықлардың

^a 3:7 *Нисан айы* – шама менен марттың ортасынан апрельдин ортасына шекемги ўақыт.

^b 3:7 *Пур* – бабилонша сөз болып, «шек» деген мәнисти билдиреди.

^c 3:7 *Адар айы* – шама менен февральдың ортасынан марттың ортасына шекемги ўақыт.

нызамларынан өзгеше болып, олар патшамыздың нызамларына бойсынбайды. Оларды өз билдигинше қалдырыу патшамыздың мәртебесине зыян тийгизеди.

⁹ Егер патшамыз мақул көрсе, оларды қырып таслау үшін пәрман шығарсын. Мен бул исти орынлағанларға төлеу үшін патша қазнасына он мың талант гүмис^a беремен.

¹⁰ Сонда патша қолындағы мөр жүзигин шешіп, пәрманды тастыйықлау үшін, яхудийлердің душпаны, Агаг әуладынан болған Хаммедата улы Хаманға берди. ¹¹ Патша оған:

– Гүмис өзінде қалсын. Сол халыққа қәлегениңди исле, – деди.

¹² Биринши айдың он үшінши күни патшаның хаткерлери шақырылды. Хаманның хәмме буйрықлары патшаның найыпларына^b, барлық ўәлаятлардың хәкимлерине, барлық халықлардың беклерине, хәр бир ўәлаятқа өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде патша Ахашўероштың атынан жазылып, оның мөр жүзиги менен тастыйықланды. ¹³ «Яхудийлердің хәммеси: жасы хәм ғаррысы, хаял хәм бала-шағасы

^a 3:9 *Он мың талант гүмис* – шама менен 340 тонна.

^b 3:12 *Найыплар* – Персия империясында жоқары лаўазымды ийелеген басшылар. Олар бириккен бир неше ўәлаятларды басқаратуғын еди.

он екинши айдың, Адар айының он үшінши күни, бир күнде өлтирилип, жоқ қылынсын, қырып тасланып, мал-мүлки талан-тараж қылынсын», – деген патшаның хаты патшалықтың пүткил ўәлаятларына шабарманлар арқалы жиберилди. ¹⁴Бул пәрманның көширмеси хәр бир ўәлаятта нызам сыпатында жәрияланып, барлық халықларға билдирилиўи тийис болды. Себеби хәмме белгиленген сол күнге таяр болып турыўы керек еди.

¹⁵Шабарманлар патшаның буйрығы менен асығыс жолға шықты. Пәрман Суза қаласында да жәрияланды. Қала халқы албырасып атырған ўақытта патша менен Хаман отырып алып, шарап ишти.

Мордохайдың Эстерден жәрдем сораўы

4 ¹Мордохай болған ислердиң хәммесинен хабар тапқанда кийимлерин жыртып, аза кийимин кийди хәм басына күл шашып^a, дад салып бақырып жылаўы менен қала ортасына келди. ²Ол барып, сарай дәрўазасының алдында турды, өйткени аза кийиминдеги хеш бир адамды сарайға киргизбейтуғын еди. ³Сондай-ақ, патшаның буйрығы хәм пәрманы жетип барған хәр бир ўәлаятта яхудийлер уллы қайғыға батып, ораза тутты

^a 4:1 *Басына күл шашып* – бул өз муңын ямаса қайғысын билдириўи ушын исленетуғын ис-хәрекет.

хәм дад салып жыласты. Көпшилиги аза кийимин кийип, күлдің үстинде жатты.

⁴Ханбийке Эстердің қәнизеклери хәм ақталары келип, Мордохай туўралы хабар бергенде, Эстер катты тынышсызланды. Үстиндеги аза кийимлерин шешип, мыналарды кийип алсын деп, ол Мордохайға кийимлер жиберди. Бирақ Мордохай оларды қабыл етпеди.

⁵Эстер өзине патша тәрәпинен хызметши етип тайынланған Хатах деген ақтасын шақыртып алып, оған Мордохайға не болғанын билип келиўди буйырды.

⁶Хатах патша сарайының дәрўазасы алдындағы ашық майданға, Мордохайдың жанына кетти. ⁷Мордохай оған басына түскен хәмме нәрсени хәм Хаманның яхудийлерди қырып таслаў ушын патша қазнасына қанша гүмис бериўди ўәде еткенин де айтып берди.

⁸Кейин Мордохай яхудийлерди қырып таслаў ҳаққында Сузада жәрияланған пәрманның бир көширмесин Хатахқа берип: «Эстерге мынаны көрсетип, оған хәммесин түсиндир. Эстер патшаға барсын хәм оннан өз халқына рехим етиўди жалбарынып сорасын», — деп тапсырды.

⁹Хатах қайтып келип, Мордохайдың айтқанларын Эстерге жеткизди. ¹⁰Эстер Хатахты Мордохайға және жиберип, мына сөзлерди жеткизиўди буйырды: ¹¹«Сарайдың ишки хәўлисине, патшаның алдына шақырыл-

мастан кирген хәр бир адамды, оның еркек ямаса ха-ял болыуына қарамастан, тек бир жаза, яғный өлим жазасы күтеди. Бул хаққында патшаның хәмме хызметшилери де, оның кол астындағы ўәлаятлардың халықлары да биледи. Тек патша кимге өзиниң алтын хасасын созса, сол адам ғана тири қалады. Мен де патшаның алдына отыз күннен бери шақырылған жоқпан».

¹²Хатах Эстердиң бул сөзлерин Мордохайға жеткизгенде, ¹³Мордохай Эстерге мына жуўапты қайтарды: «Сарайда жасағаным ушын пүткил яхудийлер ишинде жалғыз өзим аман қаламан, деп ойлама. ¹⁴Егер сен хәзир үндемей қалсаң, яхудийлерге жәрдем хәм қутқарылыў басқа жақтан келеди. Ал сен хәм сениң әкеңниң үй-иши набыт боласызлар. Ким биледи, бәлким, усындай күнлер ушын, сен ханбийке болыў мәртебесине ерискен шығарсаң».

¹⁵Эстер де Мордохайға мына жуўапты қайтарды: ¹⁶«Барып, Сузадағы барлық яхудийлерди жыйнап, мен ушын ораза тутыңлар. Үш күн хәм үш түн хеш нәрсе ишип-жемендер. Мен де өз қәнизеклерим менен сизлер сыяқлы ораза тутаман, соңынан бул нызамға қарсы болса да, патшаның алдына бараман. Егер мен өлиўге тийисли болсам, өлемен».

¹⁷Солай етип, Мордохай сол жерден кетип, Эстердиң өзине буйырғанларының хәммесин орынлады.

**Эстердің патшаға өз тилегін
билдириуі**

5 ¹Үшінші күні Эстер патшалық кийимлерін кийіп, сарайдың ишки хәўлисине, патшаның тахты турған бөлменің алдына келип турды. Сол ўақытта патша хәўлиниң кирер аўзына туўры қарап турған өз тахтында отырған еди. ²Патша хәўлиде турған ханбийке Эстерди көргенде, оған мийрими түсти хәм қолындағы алтын хасаны Эстерге қарай созды. Эстер патшаға жақынлап келип, алтын хасаның ушына қолын тийгизди.

³Патша оған:

– Ханбийке Эстер, не кәлейсең? Қандай тилегің бар? Хәтте, патшалықтың ярымын сорасаң да, бериледи, – деди.

⁴Эстер оған:

– Егер патшамыз мақул көрсе, бүгин мениң ол ушын таярлаған зыяпатыма Хаман менен бирге келсин, – деди.

⁵Патша:

– Эстердің өтинишин орынлаў ушын тез барып, Хаманды таўып келиңдер, – деп буйырды.

Солай етип, патша хәм Хаман Эстер таярлаған зыяпатқа келди. ⁶Патша шарап ишип отырып Эстерге және:

– Айт, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сорасан да, бериледи, – деди.

⁷ Эстер жууап берип:

– Мениң тилегим хәм өтинишим мынадай: ⁸ егер патшамыздың маған кеўли толған болса, патшамыз мениң тилегимди орынлап, өтинишимди қанаатландырыўды макул көрсе, ертең мениң олар ушын таярлайтуғын зыяпатыма Ҳаман менен бирге келсин. Сонда патшамыздың сораўына жууап беремен, – деди.

Ҳаманның Мордохайға ашыўланыўы

⁹ Сол күни Ҳаман зыяпаттан кеўли көтерилип, шад болып қайтты. Бирақ ол патша сарайында Мордохайды көргенде, Мордохай орнынан да турмады, оған хұрмет те көрсетпеди. Сонда Ҳаман ашыўдан түтеп кетти.

¹⁰ Деген менен, ол өзін тутып, үйине кетти.

Ол үйине келип, досларын хәм хаялы Зерешти шақыртты. ¹¹ Оларға өзиниң шексиз байлығы, улларының көплиги, патшаның өзін қаншелли хұрмет ететуғынлығы хәм барлық ўәзирлер менен хызметшилерден үстин қойғаны хакқында айтып берди. ¹² Кейин Ҳаман сөзин даўам етип: «Ханбийке Эстер зыяпат таярлап, патша менен тек мени ғана мирәт етти. Ертең де мен патша менен бирге шақырылғанман. ¹³ Бирақ сарайда

яхудий Мордохайды көргенимде, булардың хәммеси мен ушын шыбын шелли көринбейди», — деди.

¹⁴ Сонда хаялы Зереш хәм барлық дослары Ҷаманға былай деди: «Бийиклиги елиў шығанақ^a болған дар курдыр. Азанда патшадан Мордохайды сол дарға асыўды соран. Соңынан шад болып, патша менен зыяпатқа бар».

Бул кеңес Ҷаманға унады хәм ол дар курдырып койды.

Мордохайға хұрмет көрсетилиўи

6 ¹ Сол түни патша Ахашўероштың уйқысы қашты. Ол жылнама китабын әкелиўди буйырды хәм китап патшаға оқып берилди. ² Оннан дәрўаза сақшылары болған Бигтан хәм Тереш деген еки ақтаның патша Ахашўерошты өлтириўди режелестиргени, буны Мордохайдың билип қалғаны хәм хабарлағаны туўралы жазылған сөзлер табылды.

³ Патша:

— Бул иси ушын Мордохайға қандай хұрмет-иззет көрсетилди? — деп сорады.

Патшаның арнаўлы хызметшилери:

— Оған хеш нәрсе де исленбеди, — деп жуўап берди.

^a 5:14 *Шығанақ* — бармақтың ушынан қолдың шығанағына шемкеми аралық, шама менен 45-50 см.

⁴ Сонда патша:

– Хәүлиде ким бар? – деп сорады. Таярлатып койған дарына Мордохайды астырыўды патшадан сораў ушын, Ҳаман тап сол ўақытта сарайдың сыртқы хәўли-сине келген еди.

⁵ Ҳызметшилери патшаға:

– Хәўлиде Ҳаман күтип турыпты, – деп жуўап берди.

– Ишке кирсин, – деди патша.

⁶ Ҳаман ишке киргенде, патша оннан:

– Патша хўрмет кўрсеткиси келген адамына не ислеўи керек? – деп сорады.

Ҳаман ишинен: «Патша меннен басқа кимге хўрмет кўрсетиўди қәлер еди», – деп ойлап, ⁷ патшаға былай деди:

– Патша хўрмет кўрсеткиси келген адамға ⁸ патша кийген патшалық кийим менен патша минген ат әкелинсин хәм аттың басына патшалық таж кийдирилсин.

⁹ Кийим де, ат та патшаның ең абырайлы ўәзирлериниң бирине берилсин. Ол адам патша хўрмет кўрсеткиси келген адамға сол кийимлерди кийгизип, сол атқа миндирип, оны қала майданы бойлап айландырсын. Оның алдында жүрип: «Мине, патша кимге хўрмет кўрсеткиси келсе, оған усылай ислеиди», – деп жар салсын, – деди.

¹⁰ Сонда патша Ҳаманға:

– Тез бар да, кийимлер менен атты алып кел хәм сарай хызметшиси яхудий Мордохайға өзиннің айтқанларыңды исле. Айтқанларыңның биреуи де қалып қоймасын, – деди.

¹¹ Солай етип, Хаман кийимлерди хәм атты алып келди. Кейин Мордохайды кийиндирип, оны атқа миндирди де, қала майданы бойлап алып жүрди хәм оның алдында: «Мине, патша кимге хұрмет көрсеткиси келсе, оған усылай ислейди», – деп жар салды.

¹² Соңынан Мордохай сарайға қайтып келди. Хаман болса, шерменделиктен жүзин жаўып, асығыс үйине қайтты. ¹³ Хаман хаялы Зерешке хәм хәмме досларына жүз берген барлық ўақыялар туўралы айтып берди. Сонда хаялы Зереш хәм кеңесшилери оған: «Сенин мәртебең Мордохай алдында төмен түсе баслаған екен, егер ол яхудий болса, онда сен оны жеңе алмайсаң, керисинше, оның алдында жығылатуғының гүмансыз», – деди.

¹⁴ Олар еле сөйлесип отырғанда, патшаның ақталары келип, Хаманды Эстер таярлаған зыяпатқа асығыс алып кетти.

Хаманның өлимге хұким етилиўи

7 ¹ Солай етип, патша Хаман менен бирге ханбийке Эстердиң зыяпатына келди. ² Екинши зыяпат күни де олар шарап ишип отырғанда, патша Эстерге және:

– Эстер, қандай тилегиң бар? Тилегиң орынланады. Қандай өтинишиң бар? Патшалықтың ярымын сорасан да бериледи, – деди.

³ Сонда ханбийке Эстер жууап берип былай деди:

– О, патшам! Егер маған кеулиңиз толған болса хэм дурыс деп тапсаңыз, мениң жанымды сақлап қалыуыңызды тилеймен хэм мениң халқыма да өмир бағышлауыңызды өтинемен. ⁴ Себеби мен хэм мениң халқым өлтирилип жоқ етилиу хэм қырып тасланууы ушын сатылғанбыз. Егер бизлер кул хэм шоры етип сатылғанмызда, мен үндемеген болар едим. Өйткени бул ис себепли патшамыздың тынышын алыу макул болмас еди, – деди.

⁵ Сонда патша Ахашуерош ханбийке Эстерден:

– Бундай исти ислеуге кимнің батылы барды, сол адам қай жерде? – деп сорады.

⁶ Эстер:

– Душпанамыз хэм жауымыз – бул жауыз Хаман, – деди.

Сонда патшаның хэм оның хаялының алдында Хаманның хүрейи ушып, қорқып кетти. ⁷ Патша ғәзепленип, орнынан турды да, сарай бағына қарай кетти. Ал Хаман ханбийке Эстерден өз жанын қутқаруыын өтинип сорау ушын иште қалды. Өйткени ол патшаның өзін қатаң жазалауды қарар еткенин түсинген еди.

⁸ Патша сарай бағынан зыяпат болып атырған жерге кайтқанда, Эстер жамбаслап отырған орынлықта Хаманның ет-бетинен жығылып атырғанын көрди де: «Бул адам сарайда, хәттеки, мениң көз алдымда хаялы-ма зорлық қылмақшы ма?» — деп бақырды. Патша усы сөзлерди айтып болар болмастан, олар Хаманның бетин жапты^a.

⁹ Соңынан патшаға хызмет ететуғын ақталардың бири Харбона былай деди:

— Хаманның үйиниң алдында бийиклиги елиў шығанақ келетуғын дар турыпты. Бул дар патшамызды ескертип, оның өмирин сақлап қалған Мордохайды асыў ушын қурылған, — деди.

Сонда патша:

— Сол дарға оның өзин асыңлар, — деп буйрық берди. ¹⁰ Солай етип, Хаманның Мордохайды асыў ушын құрдырған дарына оның өзин асты. Соннан кейин ғана патшаның ашыўы басылды.

Патшаның яхудийлерди қорғаўы

8 ¹ Сол күни патша Ахашўерош яхудийлердин душпаны болған Хаманның мал-мүлкин ханбийке Эстерге берди. Мордохай патшаның алдына кирди, себеби

^a ^{7:8} Хаманның бетин жапты — бул хәрекет адамның өлимге хүким етилгенин билдириўи мүмкин.

Эстер Мордохайдың өзине ким болатуғынын айтқан еди. ² Сонда патша Хаманнан қайтарып алған мөр жүзигин бармағынан шешип алып, Мордохайға берди. Эстер де Мордохайды Хаманның мал-мүлки үстинен басқарыушы етип тайынлады.

³ Эстер және патша менен сөйлести. Ол жылап, патшаның аяғына жығылды хәм Агаг әўладынан болған Хаманның яхудийлерге қарсы режелестирген жаўыз ниетин бийкар етиўди сорап жалынды. ⁴ Патша алтын хасасын Эстерге қарап созғанда, ол орнынан түргелип, патшаның алдында турды.

⁵ Ол патшаға:

– Егер патшамыздың маған кеўли толған болса хәм макул көрсе, егер патшамыз тилегимди туўры деп билсе хәм мен оған унасам, Агаг әўладынан болған Хаммедата улы Хаманның патшалықтың барлық ўәлаятларындағы яхудийлерди қырып таслаўды буйырып, қара ниет пенен жаздырған хатларын бийкарлап, хатлар жазылсын. ⁶ Себеби мен халқымның басына апатшылық түсиўине қалай қарап тура аламан? Туўған-туўысқанларымның қырып тасланыўына қалай қарап тура аламан? – деди.

⁷ Патша Ахашўерош хаялы Эстерге хәм яхудий Мордохайға былай деди:

– Минекей, Хаманның мал-мүлкин Эстерге бердим. Ал Хаманды яхудийлерди қырып таслаўды ре-

желестиргени ушын дарға астырдым. ⁸Бирақ патшаның атынан жазылып, оның жүзиги менен мөрленген хатты хеш ким өзгерте алмайды. Сонлықтан енди өзлериңиз яхудийлер ушын нени макул көрсеңиз, патшаның атынан соны жазып, патшаның жүзиги менен мөрленлер.

⁹Сонда үшінши ай болған Сиұан айының^а жигирма үшінши күнinde патшаның хаткерлери шақырылды. Мордохайдың буйырған хәр бир нәрсеси Хиндистаннан баслап Эфиопияға шекемги бир жүз жигирма жети ўәлаятта жасайтуғын яхудийлерге, найыпларға, хәкимлерге хәм ўәлаят басшыларына: хәр бир ўәлаятка өз жазыўында хәм хәр бир халыққа өз тилинде, яхудийлерге де өз жазыўы менен өз тилинде жазылды. ¹⁰Мордохай патша Ахашўероштың атынан жаздырған хатларын патшаның жүзиги менен мөрледи хәм патшаның хызметинде қолланыў ушын бағылып атырған шапқыр атларға шабарманларды мингизди де, оларға хатларды берип, жолға атландырды.

¹¹Патшаның пәрманында барлық калалардағы яхудийлерге бир жерге жыйналып, өзлерин қорғаўға хуқық берилген еди. Және де, өзлерине хұжим қылатуғын барлық душпан халықлардың ямаса ўәлаяттың

^а ^{8:9} *Сиұан айы* – шама менен майдың ортасынан июньның ортасына шекемги ўақыт.

қураллы күшлерин, балаларын хәм ҳаялларын өлтирип жоқ қылыўға, қырып таслаўға, мал-мүлкин талан-тараж қылыўға рухсат берилген еди. ¹² Бул ис патша Ахашўе-роштың хәмме ўәлаятларында белгиленген күни, он екинши айдың, яғный Адар айының он үшінши күни ислениўи керек еди. ¹³ Усы пәрманның көширмеси хәмме ўәлаятларға нызам ретинде жәрияланып, барлық халықларға билдирилди. Солай етип, яхудийлер сол күни душпанларынан өш алыў ушын таяр турыўы тийис еди.

¹⁴ Шабарманлар патшаның шапқыр атларына минип, оның буйрығы менен асығыс жолға атланды. Бул пәрман Суза қаласында да жәрияланды.

¹⁵ Мордохай үстине көк хәм ақ рендеги патшалық кийимлерди, басына үлкен алтын таж кийип, сыртынан шым қызыл бахалы зығыр шапан жамылып, патшаның алдынан шықты. Суза қаласы куўаныш хәм шадлыққа бөленди. ¹⁶ Яхудийлер ушын жакты, куўанышлы, шадлы хәм хүрметке толы күнлер келген еди. ¹⁷ Патшаның буйрығы хәм пәрманы жетип барған хәр бир ўәлаят хәм қалада яхудийлер куўанышқа толып, шадланды. Олар зыяпатлар уйымластырды хәм байрамлады. Патшалықтағы халықлардан көплеген адамлар яхудий болды. Себеби оларды яхудийлерден қорқыў туйғысы бийлеп алған еди.

Яхудийлердин жеңиси

9 ¹ Патшаның буйрығы хәм пәрманы орынланатуғын он екинши ай болған Адар айының^a он үшінши күни де келди. Яхудийлердин душпанлары бул күни яхудийлер үстинен хүкимдарлыкты орнатыўды үмит пенен күткен еди. Бирақ керисинше болып шықты. Яхудийлер өзлерин жек көргенлерден үстем келди. ² Олар өзлерине жәбир етпекши болғанларға қарсы хужим жасаў ушын, патша Ахашўероштың қолы астындағы барлық ўәлаятлардағы өзлери жасайтуғын қалаларда бир жерге жыйналды. Хеш ким яхудийлерге қарсы шыға алмады, себеби барлық халықларды олардан қорқыў туйғысы бийлеп алған еди. ³ Ўәлаят басшылары, найыплар^b, хәкимлер хәм патша ислерин жүргизиўшилер Мордохайдан қорққанлықтан, яхудийлерди қоллап-қуўатлады. ⁴ Өйткени Мордохай сарайда уллы адам болды. Оның даңқы барлық ўәлаятларға тарады хәм күши күннен-күнге артып барды.

⁵ Яхудийлер душпанларының хәммесин қылыштан өткерди, өлтирди хәм жоқ қылды. Олар өзлерин жек көргенлерге қәлеген нәрсесин иследи. ⁶ Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды өлтирип, жоқ қылды.

^a 9:1 *Адар айы* – 3:7 қараң.

^b 9:3 *Найыплар* – 3:12 қараң.

⁷ Және де, олар Паршандата, Далфон, Аспата, ⁸ Пората, Адаля, Аридата, ⁹ Пармашта, Арисай, Аридай хәм Ыайзатаны өлтирди. ¹⁰ Бул өлтирилгенлер яхудийлердің душпаны Хаммедата улы Хаманның он улы еди. Бирақ яхудийлер олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди.

¹¹ Сол күни-ақ Суза қаласында өлтирилгенлердің саны патшаға билдирилди. ¹² Патша ханбийке Эстерге:

— Яхудийлер Суза қаласында бес жүз адамды хәм Хаманның он улын өлтирип, жоқ қылыпты. Ким биледи, басқа ўәлаятларда олар не иследи екен? Не тилейсең? Ол қанаатландырылады. Және не сорайсаң? Ол орынланады, — деди.

¹³ Сонда Эстер:

— Егер патшамыз мақул көрсе, Сузадағы яхудийлер бүгинги пәрманыңызды ертең де орынласын. Ал Хаманның он улының денелери дарға асылсын, — деди.

¹⁴ Патша бул өтиништи орынлаўды буйырды хәм пәрман Сузада жәрияланып, Хаманның он улының денеси дарға асылды. ¹⁵ Сузадағы яхудийлер Адар айының он төртинши күни де бир жерге жыйналып, қалада үш жүз адамды өлтирди. Бирақ олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди.

¹⁶ Патшалықтың ўәлаятларында жасайтуғын басқа яхудийлер де жан сақлаў хәм душпанларынан қорғаныў

ушын бир жерге жыйналды. Олар өзлерин жек көргенлерден жетпис бес мың адамды өлтирди, бирақ олардың мал-мүлкине қол тийгизбеди. ¹⁷Бул ұақыя Адар айының он үшінши күни жүз берген еди. Ал айдың он төртинши күни олар тынышланып, бул күнди зыяпат хәм қуұаныш күни деп белгиледи.

¹⁸Сузадағы яхудийлер болса, сол айдың он үшінши хәм он төртинши күнлери бир жерге жыйналды, ал он бесинши күни тынышланды. Сол күнди зыяпат хәм қуұаныш күни деп белгиледи. ¹⁹Сонлықтан аўыл-аймақларда жасайтуғын яхудийлер Адар айының он төртинши күнин зыяпат хәм қуұаныш күни ретинде белгилейди хәм бир-бирине тағамлар береди.

Пурим байрамы

²⁰Мордохай бул ұақыяларды жазып қойды. Соңнан ол патша Ахашүероштың қолы астындағы узақ хәм жақын жердеги ўәлаятларда жасайтуғын яхудийлерге хатлар жиберди. ²¹Хатта хәр жылы Адар айының он төртинши хәм он бесинши күнлерин байрамлаў буйырылған еди. ²²Себеби бул күнлер яхудийлердің өз душпанларынан қутылған күнлери болып, қайғысы қуұанышқа, азасы байрамға айланған айы еди. Мордохай сол күнлерди зыяпат хәм қуұаныш күнлери деп белгилеп, бир-бирине тағамлар үлестириўди хәм кәмбағалларға садақалар бериўди буйырды.

²³ Солай етип, яхудийлер Мордохайдың буйрығын қабыл етти хәм хәр жылы сол күнлерди байрамлаўды әдетке айландырды.

²⁴ Пүткил яхудийлердиң душпаны Агаг^a әўладынан болған Ҳаммедата улы Ҳаман яхудийлерди қырып таслаўды нийет етип, оларды езип жоқ қылыў ушын пур^b, яғный шек таслаған еди. ²⁵ Бирақ бул хабар патшаға жеткенде, патша хаты арқалы: «Ҳаманның яхудийлерге қарсы ойлаған жаўыз нийети өзиниң басына жетсин. Ҳаман хәм оның уллары дарға асылсын», – деп буйрық берген еди. ²⁶ Пур сөзи себепли, бул күнлерге Пурим^c деп ат берилген еди.

Солай етип, яхудийлер Мордохайдың бул хатында жазылғанларды, көрген-билгенлерин хәм басларынан кеширгенлерин еслеринде сақлаў ушын, ²⁷ яхудийлер, олардың әўладлары хәм оларға қосылғанлардың хәммеси хатта жазылғанындай, белгиленген ўақытта бул еки күнди хәр жылы сөзсиз байрамлаўға қарар етти. ²⁸ Солай етип, бул күнлер хәр бир ўәлаятта, хәр бир қалада хәм хәр бир тийреде әўладтан-әўладқа еске

^a 9:24 *Агаг* – 3:1 қараң.

^b 9:24 *Пур* – 3:7 қараң.

^c 9:26 *Пурим* – бул байрам хәр жылы Адар айының 14 хәм 15-сәнелеринде нышанланады. Бул күнлер шама менен март айының басына туўры келеди.

алынады хәм байрамланады. Усы Пурим күнлерин яхудийлер тәрәпинен байрамлаў хеш қашан тоқтатылмайды хәм бул күнлер әўладлар бойы есте сақланады.

²⁹ Абихайыл кызы ханбийке Эстер хәм яхудий Мордохай Пуримге байланыслы бул екинши хатты пүткил бийлик пенен жазып тастыйықлады. ³⁰ Мордохай Ахашўероштың қол астындағы бир жүз жигирма жети ўәлаятта жасайтуғын хәмме яхудийлерге тынышлық хәм аманлық тилеклерине толы хатларды жиберди. ³¹ Хатта яхудий Мордохай ханбийке Эстер менен бирликте алдын ала қарар еткениндей, яхудийлерге усы Пурим күнлерин белгиленген ўақытта нышанлаўды қатаң сақлаўды буйырды. Бурын яхудийлердиң өзлери хәм урпақлары ораза тутыў хәм азалаў бойынша белгиленген қағыйдаларға бойсынғаны сыяқлы, бул байрамға да бойсыныўы белгиленген еди. ³² Солай етип, Эстердин буйрығы бойынша Пуримге тийисли усы қағыйдалар тастыйықланып, китапқа жазып қойылды.

Ахашўерош пенен Мордохайдың уллылығы

10 ¹ Патша Ахашўерош өз патшалығындағы шетки атаўларға дейин пүткил халықтан салық жыйнайтуғын еди. ² Оның барлық күшли хәм құдиретли ислери, ол мәртебели қылған Мордохайдың уллылығы хақында Персия хәм Мидия патшаларының жылнама китабында жазылған.

³Яхудий Мордохай бийлиги бойынша патша Ахаш-ўероштан кейинги екинши адам болды. Ол яхудийлер арасында хўрметке еристи хэм кўп урпақласлары оны жақсы кўрди. Себеби ол өз халқының ийгилигин ойлады хэм пўткил урпақласларының тынышлығы ушын гўрести.



Юнус китабы

Китап хаққында мағлыұмат

Юнус китабы басқа пайғамбаршылық китапларынан өзгеше болып, ондағы Юнус айтқан ұаз тек ғана бир гәптен ибарат. Бул китапта Юнус қырылып жоқ болыўға хұким етилген Ниневия халқын ескертиў ушын барыўдан бас тартып, Жаратқан Ийеге бойсынбайғаны хаққында сөз етиледи. Юнус, хәттеки, қаланың қыйралыўын кәлеген еди, өйткени Ниневия Израилға душпан болған Ассирия мәмлекетиниң пайтахты еди. Бирақ Жаратқан Ийе Юнусты туўры жолға салады. Соннан кейин, Юнус Ниневияға барып, Қудайдың буйрығын орынлайды.

Көп адамлар Юнус китабын оқығанда, үлкен балықтың Юнусты жутып жибергенине ғана итибар береди. Деген менен, бул китапта Жаратқан

Ийениң хәммеге мийрим-шәпәәт көрсетиўди қәлейтуғыны туўралы айтылады. Юнус Жаратқан Ийеге былай дейди:

«Себеби Сениң мийримли, рехимли, сабыр-тақатлы, сүйиспеншилиги шексиз хәм жазалаўдан ўаз кешетуғын Қудай екенинди билетуғын едим».

(4:2)

Юнустың Жаратқан Ийеден қашыўы

1 ¹ Жаратқан Ийе Амиттай улы Юнусқа былай деди: ² «Қәнекей, уллы Ниневия қаласына бар да, халқына ўаз айт. Себеби олардың жаўызлықлары Маған жетип келди».

³ Бирақ Юнус Жаратқан Ийеден Таршишке қашпақшы болды. Ол Яфо^a қаласына келип, Таршишке^b баратуғын бир кемени тапты. Жол ҳақысын төлеп, кемеге отырды да, Жаратқан Ийениң нәзеринен қашыў ушын, Таршишке қарай жолға шықты.

⁴ Сонда Жаратқан Ийе теңизге күшли самал жиберди. Теңизде қәхәрли даўыл көтерилип, кеме шыл-

^a 1:3 *Яфо* – Жер Орта теңизиндеги Ерусалимге тийисли порт қала.

^b 1:3 *Таршиш* – Испанияның кубла-батысында жайласқан қала болыўы мүмкин.

пәрше болып сынып кетейин деп қалды. ⁵Кемешилерди қорқыныш бийлеп, хәр бири өз қудайына дауыслап жалбарына баслады хәм кемени жеңиллетиу ушын жүклерди теңизге таслады. Ал Юнус болса, кемениң төменги қабатына түсип жатып, терең уйқыға кеткен еди.

⁶Кеме басшысы Юнустың жанына барып: «Хәй! Сен қалай уйықлап атырсаң? Тур, өз Қудайына жалбарын. Мүмкин, Ол бизлерди есине алар хәм бизлер аман қалармыз», – деди.

⁷Соңынан кемешилер бир-бирине: «Келиңдер, шек таслайық хәм бул апат басымызға ким себепли түскенин билейик», – деди. Олар шек таслады хәм шек Юнусқа түсти.

⁸Сонда олар Юнустан:

– Бизлерге айт, бул апат бизлердиң басымызға сен себепли түскен жоқ па? Кәсип-кәриң не, қаяқтан қиятырсаң? Өзиң қай жерлисең хәм қайсы миллетке тиіслисең? – деп сорады.

⁹Юнус:

– Мен евреймен, теңизди хәм жерди жаратқан аспанның Қудай Ийесине сыйынаман, – деп жууап берди.

¹⁰Кемешилерди қатты қорқыныш бийлеп, олар Юнустан: «Неге булай иследиң?» – деп сорады. Олар Юнустың Жаратқан Ийеден қашып қиятырғанын билетуғын еди. Өйткени Юнус оларға буны айтып берген еди.

¹¹ Теңиз қутырыўын кем-кемнен күшейте берди. Сонда олар Юнустан:

– Теңиздиң тынышланыўы ушын бизлер саған не ислеўимиз керек? – деп сорады.

¹² Ол:

– Мени көтерип, теңизге ылақтырын, сонда ол тынышланады. Себеби бул күшли даўылға мен себепли дуўшар болғаныңызды билемен, – деп жуўап берди.

¹³ Бирақ, кемешилер қурғақлыққа жетиў ушын бар күшлерин салып ескек ессе де, жете алмады. Өйткени теңиз оларға қарсы қутырыўын кем-кемнен күшейте берди. ¹⁴ Сонда олар Жаратқан Ийеге даўыслап былай деди: «О, Жаратқан Ийе! Саған жалбарынамыз, усы адамның жаны себепли бизлер набыт болмайық. Егер ол айыпсыз болса, оның қаны ушын бизлерди жуўапкер қылма. Себеби Сен, Жаратқан Ийе, Өзиңе мақул болған исти иседин». ¹⁵ Соңынан олар Юнусты теңизге ылақтырып жиберди. Сонда қутырып турған теңиз тынышланды.

¹⁶ Бул ўақыя себепли кемешилер Жаратқан Ийеден қатты қорқып қалды хәм Оған арнап қурбанлық шалып, ўәделер берди.

2 ¹ Сол ўақытта Жаратқан Ийе Юнусты жутыўы ушын үлкен бир балықты жиберди. Юнус үш күн, үш түн усы балықтың ишинде болды.

² Юнус балықтың ишинде өзиниң Қудай Ийесине былай деп дуға етти:

Юнустың дуғасы

- ³ «Аўыр жағдайға түскенимде,
Сени шақырдым Жаратқан Ийе!
Жуўап бердиң Сен маған.
Өлилер мәканының^a түпкиринен,
Жәрдем сорап бақырдым,
Еситтиң Сен даўысымды мениң.
- ⁴ Тереңликке, теңиз түбине ылақтырдың мени,
Қоршады суў ағыслары әтирапымды.
Пүткил суўларың да, қутырған толқынларың да,
Басып өтті үстимнен мениң.
- ⁵ Сонда мен былай дедим:
„Қуўылғанман Сениң алдыңнан,
Бирақ көремен және мухаддес Ибадатхананды“.
- ⁶ Суўлар мени туншықтырды,
Қоршап алды түпсизлик те,
Басыма шырмалды теңиз шөплери.
- ⁷ Түстим таўлар түбине,
Қамалдым қапылары мәңгиге илинген жерге.
Бирақ Сен, Қудай Ийем,

^a 2:3 *Өлилер мәканы* – адамлар өлилерди жер астында туңғыйықта сақланып турады деп түсинген.

Шуқырдан қутқардың жанымды мениң.

- ⁸ Жаным алқымыма тақалғанда,
Еске алдым Жаратқан Ийени,
Мениң дуғам Саған,
Жетип барды мухаддес Ибадатханана.
- ⁹ Жарамсыз бутларға табыныўшылар,
Опасызлық еткен болар.
- ¹⁰ Бирақ алғыс-мақтаў айтып мен,
Саған қурбанлық шаламан.
Өзимниң берген үәдемди орынлайман,
Қутқарылыў келеди Жаратқан Ийеден!»

¹¹ Жаратқан Ийе балыққа буйрық берди хәм ол Юнусты қурғақлыққа қусып шығарып жиберди.

Юнустың Ниневияға барыўы

3 ¹ Жаратқан Ийе Юнусқа екинши мәрте былай деди:
² «Қәнекей, уллы Ниневия қаласына бар да, саған айтатуғынларымды халыққа жәрияла».

³ Юнус Жаратқан Ийениң сөзине бойсынып, Ниневияға кетти. Ниневия сондай үлкен қала болып, оны басып өтиўге үш күнлик жол жүриў керек еди.

⁴ Солай етип, Юнус қалаға кирип, бир күнлик жолды басып өткеннен соң: «Қырық күннен кейин Ниневия қыйратылады», — деп жәриялады. ⁵ Сонда Ниневия халқы Қудайға исенди хәм олар ораза тутыўды

жәриялап, уллысынан кишисине дейин аза кийимин кийди.

⁶ Бул хабар Ниневия патшасына жетип барғанда, ол тахтынан түсип, үстиндеги патшалық кийимлерин шешти хәм аза кийимин кийип, күлге отырды^a. ⁷ Соңынан ол Ниневияда өзиниң хәм аксүйеклериниң атынан мына буйрықты жәриялатты: «Хеш бир адам да, хайўан да, ири мал да, майда мал да хеш нәрсе жемесин, жайлаўға бармасын хәм суў ишпесин. ⁸ Адамлар да, хайўанлар да аза кийиминде болсын. Хәр бир адам Қудайға бар күши менен жалбарынып, өзлериниң жаман жолларынан хәм жаўызлық ислеўден ўаз кешсин. ⁹ Ким биледи, мүмкин, сонда Қудай пикирин өзгертер, лаўлаған ғәзебинен қайтар хәм бизлер набыт болмаспыз».

¹⁰ Сонда Қудай ниневиялылардың қылған ислерин хәм олардың жаман жолдан қайтқанын көрди. Сонлықтан оларға жаны ашып, жиберемен деген апатты жибермеді.

Юнустың Қудайдың рехимине ашыўланыўы

4 ¹ Сонда Юнус буған қатты ренжип, ашыўланды. ² Ол Жаратқан Ийеге былай деп дуўа етти: «О, Жаратқан Ийе! Усындай болатуғынын өз елимде болған

^a ^{3:6} *Күлге отырды* — бул терең қайғыны ямаса тәўбеге келиўди билдиретуғын ис-хәрекет.

ўақтымда-ақ айтпаған ба едим? Сонлықтан да, мен Таршишке қашқан едим. Себеби Сениң мийримли, рехимли, сабыр-тақатлы, сүйиспеншилиги шексиз хәм жаза-лаўдан ўаз кешетуғын Қудай екенинди билетуғын едим. ³О, Жаратқан Ийе, өтинемен, мениң жанымды ал. Себеби тири жүргенимнен гөре, өлгеним жақсырақ».

⁴Жаратқан Ийе оған: «Сениң ашыўланыўға хақын бар ма?» — деди.

⁵Юнус қаладан шығып, оның шығыс тәрәпиндеги бир жерге барып отырды. Ол өзине шертек соғып алып, оның саясында отырды хәм қалаға не болатуғынын көриў ушын күте баслады. ⁶Сонда Қудай Ийе Юнустың басына саясын түсирип, қайғысын жеңиллетсин деп, бир өсимлик өсирип шығарды. Юнус бул өсимликке қатты қуўанды. ⁷Бирақ келеси күни таң атқанда, Қудай бир қуртты жиберди хәм ол өсимликти кемирип, қуўратып таслады. ⁸Қуяш шыққанда, Қудай шығыстың қапырық самалын естирди. Қуяш Юнустың басын қатты қыздырғанлықтан, ол хәлсизлене баслады хәм өзине өлим тилеп: «Тири жүргенимнен гөре, өлгеним жақсырақ», — деди.

⁹Бирақ Қудай оған:

— Өсимлик ушын ашыўланыўға хақын бар ма? — деди.

Юнус:

— Әлбетте, хәттеки, өлгенше ашыўланыўға хақым бар, — деди.

¹⁰ Сонда Жаратқан Ийе оған былай деди: «Бул өсимлик бир түнде шығып, бир түнде жоқ болды. Сен мийнет етип, бул өсимликти өсирмеген болсаң да, оған жаның ашып атыр. ¹¹ Ал Ниневияда болса, ақ пенен қараны айыра алмайтуғын бир жүз жигирма мыңнан аслам адам хәм көп санлы хайуанлар бар. Усы уллы қала ушын Мениң жаным қалай ашымасын?»